

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ЇХ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Масленніков Є.І., д.е.н., доцент,
Олексійчук А.Г.

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Важливою причиною виникнення та обороту значної кількості фінансових інструментів є процес грошового заощадження. Цей процес є головним для впливу на увесь хід економічного відтворення. Прикладом реалізації процесу нагромадження, руху, розподілу та перерозподілу грошового капіталу в межах та за допомогою фінансового ринку є найрізноманітніші фінансові інструменти.

У нинішніх умовах господарювання не буває певних стандартів вживання фінансових інструментів для регулювання національної економіки держави. Кожний уряд окремої країни вибирає свої специфічні методи і прийоми контролю за економікою виходячи з її потреб, які мають на неї вплив.

Фінансовий інструмент - контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного суб'єкта державного сектору (суб'єкта господарювання) і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу суб'єкта господарювання у іншого суб'єкта державного сектору (суб'єкта господарювання).[2]

Класифікацію фінансових інструментів можна доводити залежно від видів та сегментів фінансових ринків, на яких вони обертаються. Відрізняють такі фінансові інструменти:

- інструменти ринку позичкових капіталів,
- інструменти ринку цінних паперів,
- інструменти валютного ринку, страхового, дорогоцінних металів та нерухомості.

Фінансові інструменти в бухгалтерському обліку поділяються на: (рис. 1)

Рис. 1. Фінансові інструменти в бухгалтерському обліку

Фінансові інструменти первісно оцінюють та відображають за їх фактичною собівартістю, яка складається із справедливої вартості активів, зобов'язань або інструментів власного капіталу, наданих або отриманих в обмін на відповідний фінансовий інструмент, і витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням або вибуттям фінансового інструмента (комісійні, обов'язкові збори та платежі при передачі цінних паперів тощо).

У складі фінансових зобов'язань виділяють зобов'язання, призначені для перепродажу (що виникають внаслідок випуску фінансового інструменту з метою подальшого продажу для отримання прибутку від короткотермінових коливань його ціни та/або винагороди посередника), та інші фінансові зобов'язання.

Фінансові інструменти за формулюванням є договорами і таким чином можуть бути класифіковані. Всі фінансові інструменти поділяються на дві великі групи - первинні фінансові інструменти та похідні.

Первинні фінансові інструменти - це інструменти, які визначають купівлю (продаж) або поставку (отримання) певного фінансового активу, в результаті чого з'являються взаємні фінансові вимоги сторін угоди. Іншими словами, фінансові активи, що постають в результаті відповідного виконання цих договорів, зумовлені наперед. В якості таких активів можуть виступати грошові кошти, цінні папери, дебіторська заборгованість і пр.

Похідний фінансовий інструмент - інструмент, що визначає можливість купівлі (продажу) права на придбання (поставку) базисного активу або на отримання (виплату) доходу, пов'язаного зі зміною певного характерного параметра цього базисного активу. Отже, на відміну від первинного фінансового інструменту похідний інструмент не має на увазі конкретної операції безпосередньо з базисним активом.[2] (рис. 2):

Рис. 2. Основні фінансові інструменти

Таким чином, можна сформулювати не лише переваги певного фінансового інструменту перед іншими, а й існуючі зони ефективності, невеликої ефективності та неефективності вживання фінансового інструменту. Ці висновки необхідно брати до уваги під час опрацювання стратегії впровадження та розвитку фінансових інструментів на фінансовому ринку України. Фінансові інструменти, які на новому етапі обертаються на окремих сегментах ринків, характеризуються вагомим ступенем різноманітності. Пов'язано це з тим, що практика ринкових відносин викликає нові умови та необхідність виникнення

різних деривативів. Крім того, різні види фінансових інструментів, що розглядаються у науковій літературі, зумовлені відсутністю єдиної позиції науковців відносно класифікаційних ознак.

І насамкінець, фінансові інструменти являють собою ланку, що сполучає суспільні, політичні, державні інститути (надбудову), з одного боку, і сукупність економічних відносин та зв'язків у суспільстві (базис), - з другого.

Література

1. Закон України від 16.07.1999 р. № 996–X I V «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 134 «Фінансові інструменти»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0902-12>
3. Матросова В.О., Пошенова К.С. Управління розвитком нематеріальних активів підприємства [Електронний ресурс] / Матросова В.О., Пошенова К.С. // Вісник. - 2012. – С. 51-56. Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/2012/13/8Poshen.pdf>
4. Стояненко І.В. Управління нематеріальними активами підприємства: сучасні реалії та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Стояненко І.В. //Ефективна економіка . – 2013. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2196>
5. Масленніков Є.І. Нормативно-правове забезпечення організації обліку доходів / Є.І. Масленніков, К.В. Пархоменко // Науковий вісник – ОДЕУ. ВАМН. Науки: економіка, політологія, історія. – 2010. – № 136 (114). – С. 78-83
6. Масленніков Є.І. Методика контрольно-аналітичного забезпечення системи бюджетування підприємств машинобудівної галузі / Є.І. Масленніков // Науковий вісник – ОНЕУ. ВАМН. - Науки: економіка, політологія, історія. – 2013. – № 10 (189). – С. 57-68.
7. Дослідження розвитку ринку фінансових послуг України [Електронний ресурс] / Є.І. Масленніков, А.А. Чкан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 105-110. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>.
8. Напрями фінансового моніторингу в системі управління. [Електронний ресурс] / Т.В. Белопольська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2011. – № 1 (1). – С. 38-41. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2011/n1.htm>